

การจัดการกฤตภาคในห้องสมุดมหาวิทยาลัย ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

*สุภี วิทคไพบลย์

ความเป็นมา

ปัจจุบันผู้ใช้บริการมีความต้องการสารสนเทศอย่างกว้างขวางและห้องสมุดเป็นแหล่งจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้ใช้บริการ โดยพิจารณาคัดเลือกแล้วเห็นว่า เป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อผู้ใช้บริการ

กฤตภาคจัดเป็นทรัพยากรที่มีคุณลักษณะพิเศษ และมีคุณสมบัติแตกต่างไปจากทรัพยากรประเภทอื่นๆ โดยห้องสมุดจัดทำและคัดเลือกกฤตภาคจาก ข่าว บทความ เรื่องราว หรือภาพสำคัญๆ จากหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือนิตยสาร และเอกสารอื่นๆ ตามความต้องการของผู้ใช้บริการ กฤตภาคจึงเป็นทรัพยากรซึ่งให้ข้อมูลกระชับรัด ตรงจุด ที่เป็นปัจจุบันและเป็นแหล่งปฐมนิเทศที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียน การสอน การค้นคว้าข้อมูลของผู้ใช้บริการ นอกเหนือไปจากตำราเรียนและหนังสือประกอบการเรียนอื่นๆ

ห้องสมุดส่วนใหญ่ไม่มีนโยบายในการนำ กฤตภาคมาเย็บเล่มเก็บไว้ เพื่อใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่มีอยู่ในกฤตภาค จึงทำให้กฤตภาคไม่ได้ถูกนำมา

ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

การจัดการกฤตภาคของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งจะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ นโยบายของมหาวิทยาลัย และวิธานของบรรณารักษ์ที่จะทำให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงกฤตภาคที่ต้องการได้สะดวก รวดเร็ว และการจัดการกฤตภาคจะประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ การคัดเลือกกฤตภาคที่เหมาะสม และ ระบบการจัดเก็บที่ดี

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการจัดการกฤตภาคในห้องสมุดมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 5 ด้าน ดังนี้คือ ด้านการคัดเลือก ด้านการจัดเก็บ ด้านการจัดทำเครื่องมือช่วยค้น ด้านการให้บริการ และด้านการคัดออกกฤตภาค ผลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการกฤตภาคและเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการกฤตภาคในห้องสมุดมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

*บรรณารักษ์ประจำแผนกบริการ ศูนย์สนเทศและหอสมุด มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.

**งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับทุนอุดหนุนและส่งเสริมการทำวิทยานิพนธ์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการกฤตภาคใน
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการกฤตภาคใน
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดการ
กฤตภาคในห้องสมุดมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร
และปริมณฑล
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการ
กฤตภาคในห้องสมุดมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร
และปริมณฑล

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือห้องสมุด
ในมหาวิทยาลัยของรัฐและของเอกชนที่สังกัดทบวง
มหาวิทยาลัยซึ่งจัดให้มีการบริการและจัดการทรัพยากร
สารสนเทศประเภทกฤตภาค จำนวน 24 แห่ง คือ
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ 11 แห่ง และ
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเอกชน 13 แห่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ คือ

1. ศึกษาสภาพและปัญหา รวมทั้งข้อคิดเห็น
ข้อเสนอแนะในการจัดการกฤตภาคด้านการคัดเลือก
การจัดเก็บ การจัดทำเครื่องมือช่วยค้น การให้บริการ
และการคัดออก เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางการ
จัดการกฤตภาคให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบ
สอบถามเกี่ยวกับการจัดการกฤตภาคในห้องสมุด
มหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบ
สอบถามและหน่วยงาน

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการกฤตภาค
ในด้านการคัดเลือก การจัด
เก็บ การจัดทำเครื่องมือ
ช่วยค้น การให้บริการ และการ
คัดออกกฤตภาค

ตอนที่ 3 ปัญหาในการจัดการกฤตภาค
และข้อเสนอแนะ

3. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือบรรณรักษ์/
เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกฤตภาคทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและ
เอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 24 แห่ง

4. ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มประชากร
พร้อมหนังสือราชการขอความร่วมมือในการ

ทำวิจัยโดยทางไปรษณีย์และได้รับแบบ
สอบถามกลับคืนมาจำนวน 24 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย
และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

การจัดการกฤตภาคในห้องสมุดมหาวิทยาลัย
ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้วิจัยได้สรุปผล
การวิจัยออกเป็น 4 ส่วน คือ

1. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของ
ผู้ปฏิบัติงานกฤตภาค
2. สรุปสภาพการจัดการกฤตภาคในด้าน
การคัดเลือก การจัดเก็บ การจัดทำเครื่องมือช่วยค้น
การให้บริการ และการคัดออก
3. สรุปผลการวิเคราะห์ปัญหาการจัดการ
กฤตภาคด้านการคัดเลือก การจัดเก็บ การจัดทำ
เครื่องมือช่วยค้น การให้บริการ และการคัดออก
4. สรุปผลการเปรียบเทียบปัญหาการ
จัดการกฤตภาคในห้องสมุดมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพ
มหานครและปริมณฑล

1. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ปฏิบัติงานกฤตภาค

ผู้ปฏิบัติงานกฤตภาคส่วนใหญ่เป็นบรรณารักษ์สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ทำงานด้านกฤตภาคเป็นระยะเวลา 1-5 ปี การจัดทำกฤตภาคส่วนใหญ่เป็นห้องสมุด มหาวิทยาลัย เอกชนหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นระดับงานและไม่มีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ

2. สรุปสภาพการจัดการกฤตภาคในด้านการคัดเลือก การจัดเก็บ การจัดทำเครื่องมือช่วยค้น การให้บริการ และการคัดออก

ด้านการคัดเลือก บุคลากรส่วนใหญ่เป็นบรรณารักษ์ฝ่ายวารสาร มีนโยบายในการคัดเลือกกฤตภาคแต่ไม่ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ใช้หลักเกณฑ์การคัดเลือกเนื้อหาจากกฤตภาคตรงตามสาขาวิชาที่มีการเรียนการสอนการคัดเลือกกฤตภาคเฉพาะเจาะจงในสาขาวิชาที่เปิดสอนมากที่สุด จึงขาดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของผู้ใช้ รองลงมา ใช้เกณฑ์สนับสนุนการใช้ประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันหรือเหตุการณ์ที่อยู่ในความสนใจของบุคคลทั่วไป ผู้ปฏิบัติงานตัดกฤตภาคส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ห้องสมุดตัดกฤตภาคจากหนังสือพิมพ์รายวัน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และมติชนมากที่สุด รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์รายอื่นๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ มีการตัดข่าวทุกวัน ยกเว้นวารสารไม่มีการนำมาทำกฤตภาค หนังสือพิมพ์รายวัน (ฉบับล่วงหน้า) ในระยะเวลา 16 วันขึ้นไป มีการนำมาจัดทำกฤตภาคมากที่สุด

ด้านการจัดเก็บ ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่เก็บแยกตามภาษาไทยและภาษาอังกฤษคนละตู้ และคนละแฟ้มมากที่สุด รองลงมาคือ จัดเก็บกฤตภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษไว้ในตู้เดียวกันแต่คนละแฟ้ม โดยจัดเรียงตามลำดับตัวอักษรของหัวเรื่องมากที่สุด

รองลงมาจัดเรียงตามเลขทะเบียน ในการจัดเก็บส่วนใหญ่จัดเก็บกฤตภาคฉบับล่วงหน้าเฉพาะบางชื่อที่เห็นว่ามิประโยชน์ รองลงมาจัดเก็บไว้ทั้งหมดไม่มีการคัดออกและมหาวิทยาลัยบางแห่งนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการจัดเก็บกฤตภาค เช่น มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มีการจัดเก็บในฐานข้อมูล Infoma

ด้านการจัดทำเครื่องมือช่วยค้น ใช้วิธีการจัดทำบัตรหัวเรื่องเป็นเครื่องมือช่วยค้นเหมือนบัตรรายการหนังสือและวารสาร แตกต่างที่สีของบัตรรายการมากที่สุด รองลงมา ใช้ฐานข้อมูล ได้แก่ โปรแกรมสำเร็จรูปและโปรแกรมพัฒนาที่เขียนขึ้นเอง การลงรายการทางบรรณานุกรมใช้แบบ AACR2 (Anglo-American Cataloguing Rules), second edition รองลงมาใช้รูปแบบที่ห้องสมุดกำหนดขึ้นเองและใช้หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของคณะอนุกรรมการกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนกำหนดหัวเรื่องมากที่สุด รองลงมาใช้หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ด้านการให้บริการกฤตภาค ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นนิสิต นักศึกษา รองลงมาคืออาจารย์และบุคคลทั่วไป กฤตภาคที่มีผู้ใช้บริการมากที่สุดมีจำนวน 10,000 บทความ/เรื่องขึ้นไป รองลงมา 1,001-2,000 บทความ/เรื่อง เวลาการให้บริการกฤตภาคส่วนใหญ่เป็นเวลาเดียวกับการเปิดให้บริการของห้องสมุด วิธีการให้บริการผู้ใช้บริการนิยมนำไปถ่ายเอกสารมากที่สุด รองลงมาคือ ขอให้บรรณารักษ์ตอบคำถามและช่วยค้นคว้าหาข้อมูลโดยการค้นสารสนเทศจากกฤตภาค บริการยืมระหว่างห้องสมุดและบริการสารสนเทศเลือกสรร SDI (Selective Dissemination of Information) การให้บริการกฤตภาคเป็นระบบชั้นปิดมากที่สุด รองลงมาเป็นระบบชั้นเปิด การยืมกฤตภาคส่วนใหญ่ให้ยืมใช้ภายในห้องสมุด รองลงมาให้บริการยืมออกนอกห้องสมุดได้

ด้านเทคโนโลยีมีการนำเทคโนโลยีมาให้บริการกฤตภาคมากที่สุด และผู้ที่ให้บริการเป็นเจ้าหน้าที่ให้บริการมากที่สุด รองลงมาเป็นบรรณารักษ์ฝ่ายวารสาร การประชาสัมพันธ์ใช้การจัดทำป้ายแนะนำวิธีการใช้ กฤตภาคมากที่สุด รองลงมาจัดทำคู่มือการใช้ห้องสมุด การปฐมนิเทศและการแนะนำเว็บไซต์ ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดส่วนใหญ่ยังไม่มีความร่วมมือ รองลงมา มีความร่วมมือในการจัดทำกฤตภาคและการยืมระหว่างห้องสมุด

ด้านการคัดออกกฤตภาค ส่วนใหญ่มีนโยบายในการคัดออกแต่ไม่ได้เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร บรรณารักษ์เป็นผู้ที่ทำหน้าที่คัดออก รองลงมาคือเจ้าหน้าที่ห้องสมุด โดยใช้หลักเกณฑ์พิจารณาคัดเลือกกฤตภาคที่มีข้อมูลล้าสมัยออกมากที่สุด รองลงมาคือข้อมูลที่จัดพิมพ์เป็นรูปเล่มหนังสือแล้ว การคัดออกใช้วิธีการทำลายและวิธีการขายมากที่สุด รองลงมาบริจาคให้ห้องสมุดอื่นๆ

3. สรุปผลการวิเคราะห์ปัญหาการจัดการกฤตภาคด้านการคัดเลือก การจัดเก็บ การจัดทำเครื่องมือช่วยค้น การให้บริการ และการคัดออก

ด้านการคัดเลือก พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางคือจำนวนสาขาวิชาไม่ครอบคลุมทุกสาขาวิชาที่เปิดสอน หัวเรื่องที่นำมาจัดเก็บกฤตภาคน้อยเกินไป รองลงมาคือประเภทของสิ่งพิมพ์ที่นำมาทำกฤตภาคมีน้อย ผู้ทำหน้าที่คัดเลือก กฤตภาคขาดหลักเกณฑ์ ความรู้ในการพิจารณาบทความและห้องสมุดไม่มีนโยบายการคัดเลือกไว้ชัดเจน และเป็นลายลักษณ์อักษร

ด้านการจัดเก็บ พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง คือ บุคลากรวิเคราะห์กฤตภาคต้องทำหน้าที่ให้บริการด้วยมากที่สุด รองลงมา บุคลากรวิเคราะห์กฤตภาคมีจำนวนไม่เพียงพอ เกิดความล่าช้าในการให้หัวเรื่อง ขาดเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดเก็บ

ด้านการจัดทำเครื่องมือช่วยค้น พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง คือ ผู้ใช้กฤตภาคไม่รู้จักกฤตภาคและประโยชน์ของกฤตภาคมากที่สุด รองลงมาเครื่องมือช่วยค้นไม่เพียงพอและทันสมัย หัวเรื่องที่ให้เฉพาะเจาะจงเกินไป หัวเรื่องไม่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ สถานที่ให้บริการไม่เป็นสัดส่วน พื้นที่จัดเก็บไม่เพียงพอ หัวเรื่องที่กำหนดขึ้นไม่มีมาตรฐาน ทำให้ผู้ใช้ค้นหาเรื่องไม่ตรงกับที่ต้องการ

ด้านการให้บริการ พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง คือ ขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการให้บริการ รองลงมาคือ เนื้อหาตรงตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัย คือ กฤตภาคเฉพาะเจาะจงในสาขาวิชาที่เปิดสอน จึงขาดข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องและเป็นที่สนใจของผู้ใช้ และกฤตภาคไม่ทันสมัย ไม่ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างเพียงพอ ขาดบุคลากรรับผิดชอบในการดำเนินงาน

ด้านการคัดออก พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง คือ บุคลากรไม่มีเวลาคัดกฤตภาคออก รองลงมาคือไม่มีการคัดออกแม้ว่าข้อมูลล้าสมัย ไม่มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ไม่มีนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษร

4. สรุปผลการเปรียบเทียบปัญหาการจัดการกฤตภาคในห้องสมุดมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จากการศึกษาจำแนกตามระดับการศึกษาจากระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ผู้ปฏิบัติงานกฤตภาคมีปัญหาโดยรวมแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ส่วนทางด้านประสิทธิภาพการทำงาน พบว่า ปัญหาโดยรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยผู้มีประสบการณ์ 1-5 ปี มีปัญหามากกว่าผู้มีประสบการณ์ 6 ปีขึ้นไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาข้างต้นผู้วิจัยพบว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชนที่จัดทำกฤตภาคส่วนใหญ่ไม่มีงบประมาณมาสนับสนุนในการจัดการกฤตภาค

ด้านการคัดเลือกไม่มีการกำหนดนโยบายไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งในส่วนนี้ควรมีการปรับแผนการดำเนินการให้ชัดเจนและจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมสอดคล้องกับความเป็นจริงของการใช้ข้อมูลจากทรัพยากรประเภทกฤตภาค

เกณฑ์การคัดเลือกเนื้อหาของกฤตภาคตรงตามหลักสูตรการเรียนการสอนมากเกินไป ควรคัดเลือกกฤตภาคให้ครอบคลุมในทุกสาขาวิชา มีการคัดเลือกจากหนังสือพิมพ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษและจัดเรียงตามตัวอักษรในส่วนนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ควรเพิ่มเกณฑ์ในเชิงคุณภาพ โดยอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มคณาจารย์ผู้สอน เพื่อทราบถึงความต้องการและการนำข้อมูลที่ได้มาใช้ปรับแผนการคัดเลือกกฤตภาคให้เหมาะสมและสะดวกรวดเร็วมีประสิทธิภาพกว่าเดิม

ด้านการจัดเก็บ ควรมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการจัดเก็บ หรือจัดเก็บไว้ในรูปแบบซีดี-รอม หรือ เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่จะช่วยแบ่งเบาภาระงานของบรรณารักษ์

ด้านการจัดทำเครื่องมือช่วยค้นใช้วิธีการทำบัตรหัวเรื่องเช่นเดียวกับหนังสือและวารสาร

ผู้วิจัยเห็นว่าควรเพิ่มคำสำคัญและคำกลางๆ ที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ โดยการนำเทคโนโลยีมาช่วยค้นคว้าและปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันสม่ำเสมอ รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์มากที่สุด เพื่อเป็นทางเลือกเพิ่มเติมสำหรับผู้ใช้บริการ

ด้านการให้บริการ พบว่าขาดการประชาสัมพันธ์ ผู้ใช้บริการและการแนะนำผู้ให้บริการ หรือหากมีการปฏิบัติก็ค่อนข้างน้อย ควรปรับปรุงวิธีการให้บริการทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม กล่าวคือ โดยทางตรงคือช่วยแนะนำเพิ่มเติมข้อมูลกฤตภาคแก่ผู้ให้บริการ และการบริการจัดส่งข้อมูลเพิ่มเติมแก่คณาจารย์ผู้ร้องขอ โดยทางอ้อม คือ การเพิ่มป้ายแนะนำ หรือ การนำข้อมูลที่มีเผยแพร่ผ่านระบบข้อมูลออนไลน์และเว็บไซต์ เป็นต้นหรือการใช้ฐานข้อมูลกฤตภาคร่วมกันของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐและของเอกชน

ด้านการคัดออก พบว่า จำนวนผู้ปฏิบัติงานไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์กฤตภาคที่จะคัดออก ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการปรับแผนการดำเนินงานและการให้ความสำคัญต่อข้อมูลประเภทกฤตภาคอย่างจริงจัง และอาจเพิ่มบุคลากรและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการคัดออกข้อมูลทรัพยากรประเภทกฤตภาคแทนการดำเนินการเองตามความจำเป็นหรือการใช้ฐานข้อมูลกฤตภาคร่วมกันของห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐและของเอกชน

บรรณานุกรม

- ชลลดา พงศ์พัฒนโยธิน. 2535. การดำเนินงานและการใช้บริการกฤตภาคในห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชวนพิศ สุคันสนีย์. 2534. การใช้และไม่ใช้บริการกฤตภาคของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ : สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พรรณพิมล กุลบุญ. 2534. การดำเนินงานห้องสมุดหนังสือพิมพ์. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรัณยา ดำรงกิจการวงศ์. 2535. ความต้องการหัวเรื่องกฤตภาคของบุคลากรฝ่ายข่าวห้องสมุดหนังสือพิมพ์ธุรกิจ. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัจจاریย์ ศักดิ์ชลพันธ์. 2533. การจัดเก็บสารนิเทศประเภทข่าวของห้องสมุดหนังสือพิมพ์ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- Bates, Mary Ellen. 1997. "News Hound." Database. 20, (April/May) : 96.
- "The morgue morphs." 1998. Editor & Publisher. 131, 17 (April) : 17.